

Uredništvo i uprava
ZAGREB, MASARYKOVA 28a
Telefon 67-80

Uredništvo in uprava
za Sloveniju i slovenski del
Julijske Krajine
LJUBLJANA, Erjavčeva 4a

ISTRA

Narod, koji se odreće ma i jedne
stopa krvlju i znojem otaca svo-
jih natopljene zemlje nije dosto-
jan da se nazivlje narodom

EUGEN KUMIČIĆ

(Povodom 90-godišnjice
njegova rođenja)

Dne 11 siječnja 1850 rodio se u
Brseču hrvatski književnik i po-
litičar Eugen Kumičić.

Zvučit će možda malo paradoksalno, pod-
vučemo li, da je Kumičić upravo zato dobar
i odličan književnik, jer je bio dobar i od-
ličan rodoljub, a njegova književna djela da
imadu baš zato svoju naročitu vrijednost i
da su baš zato na umjetničkoj visini, da baš
zato osvajaju, što se kroz njih, poput crve-
ne niti dosljedno provlači patriotska ten-
dencija. Kaže se naime, da svako tenden-
ciozno naglašavanje bilo kakvih, pa makar
i patriotskih ideja, škodi umjetničkoj vri-
jednosti samoga djela... Politisch Lied —
garstig Lied — rekao je Goethe.

Kod Kumičićevih djela to nije slučaj.
Kumičić književnik ne može se nikako lu-
čiti od Kumičića žarkog hrvatskog rodolju-
ba ili ako hoćemo da se tako izrazimo, od
hrvatskog političara. Kumičić je bio toliko
prožet ljubavlju do naroda i domovine, bor-
bom za narodna prava, da ih nigdje ne bi
bio mogao, sve kad bi i bio htio, zatomi-
ti, najmanje pak u svojim književnim djelima.
Jer književno stvaranje, kako znamo, nije
ništa drugo nego dar izražavanja i saopšt-
vanja iavnosti najsuptilnijih osjećaja pjes-
nikove, odnosno pištve duše.

Istina je: biti i političar, u smislu, u
kom se to shvaća danas, u doba pada svih
moralnih vrijednosti, a u isto vrijeme biti i
rodoljuban književnik, nije moguće, jer je
pojam lijepe književnosti nespojiv s pojmom
takovog političara.

Političar koji mijenja stranku padom
svake vlade, koji mijenja i svoje takozvano
uvjerenje prema momentanom političkom
kursu, takav političar zaista ne može biti i
dobar književnik, prosto zato, jer ni sam
nema svoga vlastitoga uvjerenja, nema dub-
lji osjećaja ni za narod, ni za narodnu
stvar.

Ali političar u onom smislu kao što je
to bio Kumičić, političar koji je žarki ro-
doljub, čije je sve biće prožeto čistom i ne-
patošenom ljubavlju do roda i domovine,
političar koji je do zadnjega daha ostao do-
sledan svojoj paroli, koju je iznio prvi u
hrvatskom saboru: sve za obraz, a obraz ni
zašto, takav rodoljub može biti i te kako
dobar književnik.

Jer ono što piše, on u sebi proživljava.
Ideje njegovih junaka, njegove su vlastite
ideje. Iz njegovih se stranica osjeća dah je-
dne čiste idealne duše, neokaličane materija-
lističkim računima, duše, koja daje sebe sa-
mu i piše, da tako kažemo, vlastitom krvlju
svojom. Zato i djeluje tako neposredno, zato
i zanosi toliko čitatelja...

A eto Eugeniije Kumičić bio je takav. Iz
svih njegovih djela govori jedna čista,
idealna, zanosna rodoljubna duša. I zato
nema čovjeka, pa ma bio on i najžešći pro-
tivrnik ideja koje Kumičić ispovijeda, čije se
srce pri čitanju njegovih djela ne bi smek-
šalo, čije oko ne bi zasuzilo...

Sam Kumičić, poklonik francuskih na-
turalista osjetio je i sam, da prestaje biti
naravan, da mu ne ide od srca čim se udalji
s rodnoga tla, čim stane opisivati ljude koji
nijesu stopostotno naši. I zato se je nakon
svakog takvog izleta u moderni naturalis-
tam vraćao ponovno na narodno polje, da
ga obradi dvostrukim žarom, iznese ga dvo-
strukom ljubavlju.

Iako je danas svakom pismenom čovjeku
kod nas poznato, tko je Kumičić, gdje se je
rodio, što je napisao i čim se je proslavio,
mi ćemo ipak, u kratko, da bude cjelina za-
okružena, iznijeti njegovu biografiju.

Eugeniije Kumičić rodio se u Istri, u
Brseču, malom gnijezdu povrh strmih kli-

To je ono što smo trebali

„Čakavsko-istarska pjevanka“ Ivan a Matetića-Ronjgova — 128 istarskih
pučkih popjevaka u jednoj zbirci — Nešto što je oteto zaboravu
i što se Matetićevom zaslugom ne će nikada izgubiti

Tko je pratio pisanje našega lista
zadnje pola godine, mogao je skoro u
svakom broju naići na jedan refrain,
koji je možda ponekome već i dosadio:
skupljajte istarsko narodno blago, otmi-
te zaboravu sve, što još nije umrlo, spa-
savajte što se spasiti dađe! Zadnji je
čas da se to učini, jer stari ljudi, koji
još čuvaju u dnu svojih duša to drago-
cjeno narodno blago, izumiru, a novo
pokoljenje pokazuje sve manje razumi-
jevanja za neprocjenive vrijednote koje
se u njemu kriju. Kad se osvijesti, kad
mu se otvore oči bit će već prekasno,
jer je međjutim skupa s našim starci-
ma leći u grob i to golemo duševno bo-
gatstvo, koje nam je kroz tisućljeća da-
valo snage i životne radosti.

Evo upravo nam javlja g. Mate Dvor-
ničić iz Crikvenice, da je ovih dana umro
na otoku Krku najstariji »sopec« Ive Di-
janić-Pavović, čuven samo kao »sopec
Pavović« u dobi od 94 godine, a s njime
ne samo da je otišla u grob njegova
»tenka i tanka« sopela, nego i bezbroj
drugog narodnog čakavskog blaga.

A naš »baluna«, tko ga još zna ple-
sati od mladih Istrana? U cijeloj Ju-
goslaviji od skoro 40.000 istarskih Hrva-
ta jedva da ih je desetak starijih, koji
ga znadu onako propisno okrenuti. A
ipak je to najstarije, najoriginalnije i
najautohtonije hrvatsko narodno kolo,
u kom izbija sva snaga, sav tempera-
mentat i muškost našega naroda. Ples,
evo, koji nam je kroz tisuću godina bio
jedini izraz radosti i odraz duše, danas
se skoro sasvim zatro, a da ga mi ni-
jesmo bili u stanju očuvati i predati no-
vom pokoljenju. Nemojmo se varati! Ni-
jedan fox, ni step, ni valcer, ni tan-
go ni vrug bi ga znao kako li se sve ne
zovu ti moderni i hipermoderni, ameri-
kantsko-crnački plesovi, nikada nam više
neće nadoknaditi onog ritma, one lje-
pote i estetike, koju pruža — oku i uhu
i svakom našem osjetilu ritam i glazba
baluna.

Ili naše čuvene stare »bugaršnice«,
koje su naši stari pjevali, a u koliko
već nijesu pomrli i još ih pjevaju po
srednjoj i južnoj Istri o junaku Kralje-
viću Marku, o Vladimiru kralju bugar-
skome, o Svetom Lovrijencu i mladja-
noj mu sestrići o lipoj Mari, o gospi Ka-
tarini, Jeleni Kraljici, tko još od nas
mladih pozna?

Sve je to izumrlo, sve se je to izgu-
bilo, sve je palo u zaborav, kao da ga
nikad ni bilo nije. Čime ćemo mi i unu-
ci naši dokazati, da nam je koljevka
stala uz šumnu Motovunsku, uz šumne
vale Jadrana, uz vode Mirne, Raše, Li-
ma i Dragonje? Kamenim spomenici-
ma? Ne, jer tih nikad nijesmo ni po-
dizali. Mogli bi jedino kostima djedova,
no tu će nam se lako moći dogoditi onako
kako pjeva Kranjčević u jednoj svo-
joj pjesmi, da će doći kakvi istraživa-
vači, koji će jednostavno utvrditi, da
su to kosti kakvog predpotopnog maga-
reta.

sura koje se gole i od bijesnih valova izlo-
kane, dižu skoro okomito iz mora u vrto-
glavu visinu, ispod planine Sisola, po kojoj
je uzeo i pseudonim: Jenjio, kako ga kod
kuće od mljca zvuha, Sisolski. Gimnaziju je
učio na Rijeci, u Kopru i Zadru, a nakon
toga kratko vrijeme medicinu u Pragu, a
zatim filozofiju u Beču. Vrativši se kući
nastupa službu profesora u Splitu na gim-
naziji, a poslije toga odlazi u Pariz, Lon-
don i Mletke, u daljnje studije. Za okupa-
cije Bosne 1878 morade u vojsku. Doživlja-
je u Bosni opisao je u knjizi »Pod puškom«. Iza
toga slušuje vrlo kratko vrijeme na
zagrebačkoj realci, a zatim napušta profe-
sorsku službu i posvetuje se sasvim knji-
ževnom i političkom radu.

Kumičić je najljepše godine svoje mla-
dosti proveo u stranom svijetu, ali on je u
duži ostao dijete svoga kraja, sin Istre, ko-
joj je posvetio najljepše stranice svoga knji-
ževnoga stvaranja. Četiri su njegova roma-
na u kojima bije njegovo istarsko srce: »Za-
čudjeni svatovi«, »Jelkin bosiljak«, »Sirotas
i »Teodoras. U tim knjigama Kumičić gla-
da vedro u svijet s mnogo vjere i nade u
konačnu sreću svoga istarskoga brata. Ta-
kav je on i u pripovijesti »Preko mora«,
kojoj se radnja također odigrava u Istri.
Ta su ga djela proslavila i on je 80-tih go-
dina bio najčitaniji hrvatski pisac. Ne tre-
ba ni spominjati, da su te pripovijesti mno-
go pridonijele da su se Hrvati počeli zani-
mati za naše zapuštene ljude u Istri.

Samo je njegova zasluga što je kasnijim

A grijeh za to pada samo na nas!
Ili one divne melodije, zvuci naše
crvene zemlje i Krasa?
Stoj!

Ti, hvala Bogu, ne će propasti nikada!
Neka je zato stoput hvala našem na-
dasve zaslužnom kompozitoru i marljiv-
om sakupljaču tih glasova, tih drago-
cjenih melodija — Ivanu Matetiću-
Ronjgovom. Taman nekoliko dana pred
Božić došla nam je u ruke njegova dra-
gocjena zbirka naših istarskih narodnih
pjesama. Ljepšega i skupoćenijega bo-
žićnjega dara milije »dobre ruke« nije
nam zaista mogao dati Ivan Matetić po-
stavio si je za životnu zadaću, da poput
marne pčelice sakuplja one drage gla-
sove naše zemlje, bilježio je zvuk po
zvuk, slagao ga i redao i stvorio tako
jedan nenadmašivo lijep mozaik istar-
ske pučke popijevke, koja nije ništa dru-
go nego najistancaniji najprofinjiji
drhtaj istarske narodne duše.

Ne će nikada zaboraviti, kako mi je
negdje prije nekih deset godina jedne
večeri, nakon što me je s Matetićem
upoznao, zajednički naš prijatelj Jakov
L. rekao: »Matetić je danas najveći i
najvrijedniji živući Istranin!« — Ja sam
ga začudjeno gledao i pomalo se smje-
škao. Mislio sam da se šali i da — kako
bi Zagrebčani rekli — »zafkava«. Jakov
je međjutim bio ozbiljan i u oku sam
mu vidio svu dubinu i ozbilnost misli,
koju je izrekao.

Kratko vrijeme nakon toga ja sam
pohodio Matetića u Muzičkoj akademiji.
Sjećao sam se arije jedne stare pjesme,
koju mi je u djetinjstvu još baka stara
pjevuljila, pjesmu o »Divojci jabuci ru-
menoj, koja je rumena kako i naranča
— Bukva joj je zibarinka bila, zibljuć
su je more hitili, a ribari je na
mrižu ulovili i z ribon je na placu do-
nesli...« Pjesma mi je kao draga i slat-
ka uspomena iz djetinjstva bila naročito
mila i htio sam da mi Matetić zabilježi
njezinu melodiju.

Bili smo sami. Matetić je počeo pje-
vuljiti pod glas, sve jednu za drugom
melodije naših starih istarskih pjesama,
koje je još od mladih dana skupljao ta-

mo po Žminjstini, po Barbanštini, po
srednjoj i istočnoj Istri i kasnije po oto-
cima.

Ja sam stao i otvorenim ustima slu-
šao. U dnu moje duše zabrujali su dav-
no zaboravljeni akordi... Bili su to naši
glasi, glasi djedova i otaca, glasi naše
crvene zemlje i Krasa, glasi domovine.
Glasi kakve nikada nijedna druga zem-
lja na svijetu nije mogla roditi. I eto,
te je glase, praiskonske glase naše Ma-
tetić cijeloga svog vijeka skupljao. On
ih je izvadio iz utrobe one naše nezabo-
ravne zemlje i oni će nam pjevati još
miljare lit nama, djeci i unučadi našoj!

I u tom sam času vidio, da je Matetić
zaista velik.

U uvodnoj riječi naglasuje Matetić
da ovo »djelece« (kako ga on u svojoj
skromnosti naziva) sa 128 popjevaka ni-
je izašlo samo zbog toga, da bismo imali
za našu omladinu još jednu pjevanku
više... Uzrok treba tražiti dublje! —
Pjevanka ima zadaću da po mogućnosti
i ostalu našu omladinu, a putem nije i
odrasle upozna s jednom od najstarijih
i najoriginalnijih muzika. (Neka bude
napomenuto, da su tekstovi svih popjev-
ki, osim Gervaisove »Pod Učkun kućice
bele«, uzeti iz čakavske narodne poezije).

Popjevke su sve redom udešene dvo-
glasno (to je karakteristika našega pje-
vanja!) i naša istarska društva, a i po-
jedinci imat će dosta materijala, da na
svojim zabavama i u krugovima u koji-
ma se kreću prikažu Istru — recimo —
u notama, a zapravo onako kako joj za-
ista duša govori i srce bije.

Možda sam ovaj prikaz malo i suviše
oduljio, no nijesam mogao srući odoljeti,
jer to je ono što ja evc neprestano tra-
žim: skupljajte narodno blago! skup-
ljajte istarsko narodno blago; a tu ga
evo u ovih 128 originalnih uglaz-
bljenih pučkih naših popjevaka imamo
golemu riznicu.

Ernest Radetić

»Čakavsko-primorska pjevanka« (mo-
rala bi se zapravo zvati »Čakavsko-istar-
ska pjevanka«, jer to ona zaista i jest!)
stoji 35 dinara, a naručuje se kod samog
autora: Ivana Matetića, Beograd, Cara
Uroša ul. 11.

„GIORNALE D'ITALIA“

O TALIJANSKO-JUGOSLAVENSKIM ODNOSIMA

Pošto je osudio alarmanne vijesti u
inostranstvu o Jugoslaviji, beogradski
dopisnik »Giornale d'Italia« kaže:

»Osuda uzbudjivanja namjerno sija-
nog od strane englesko-francuske štam-
pe očita je, ali da bi se točno ocijenila
njezina vrijednost, dobro će biti istak-
nuti, da su od prošlih dana kružile vije-
sti, po kojima su studentske manifesta-
cije i radnički štrajkovi bili potajno or-
ganizovani od strane Italije, koja bi, ču-
neći to, prije ili kasnije pokušala da to
iskoristi radi intervencije. Osim toga pu-

štale su se vijesti kao da bi Francuska i
Engleska priznale Italiji ostupanje teri-
torija koji su joj bili određeni Lon-
donskim paktom u zamjenu za njezinu
protunjemačku i proturuskú intervenciju
u ratu. Namjera da se poremete
dobri talijansko-jugoslavenski odnosi
bila je očevidna kao što je bila i ona vi-
jest »Tempas« iz Atene od 19 prošloga
mjeseca, u kojoj se je išlo čak tako da-
leko, da se je javljalo, kako su službeni
jugoslavenski krugovi uzbudjeni zbog to-
božnje propagande za otečepjenje koju
da vrši Italija u Sloveniji i Hrvatskoj«.

političkim i prosvjetnim radnicima istar-
skim prije rata bio olakšan posao. Jer oni
nijesu tek morali buditi interes i ljubav za
Istru u Hrvatskoj. To je prije njih učinio
Kumičić i zato mu istarski Hrvati duguju
vječnu hvalu.

Kumičić je napisao i mnogo drugih dje-
la, kojima nije uzimao gradju iz života
hrvatskoga naroda u Istri. To su »Olga i
Lina«, »Gospodja Sabina« i druge neke no-
vele. Međjutim, kako smo već spomenuli, te
su stvari pisane pod dojmom francuskih na-
turalista, pa nijesu bile onako iskrene i za-
nosne i tople, kako su mu bile stvari, u ko-
jima opisuje naše ljude.

Najveće mu je i najpopularnije djelo
»Urota Zrinsko-Frankopanska«. Stigurno ni-
je nitko još pročitao taj roman, a da nije
nad njime zaplakao. Roman mora garuti
svakoga svojom istinitom tragikom i uža-
som pojedinih scena. Iz njega je nikla dra-
ma »Petar Zrinjski«, koja je svojedobno
prikazivana u zagrebačkom narodnom kaza-
lištu s velikim uspjehom.

Majstorsko je djelo Kumičićevo i roman
»Kraljica Lepa ili posljednji kraljevi Hrvat-
ske krvi«. U tom romanu ima toliko divnih
opisa, da ide u red najljepših i najznačaj-
nijih romana napisanih na hrvatskom jeziku.

U tim je dvjema romanima Kumičić iz-
rekao i svoj politički »credo«, a da time ni-
je ni najmanje štetovala književna i umjet-
nička vrijednost djela, nego baš naprotiv.

Svagdje i u svim djelima Kumičić ostaje
u svakom pogledu čestiti rodoljub. Ljubav

do naroda, do njegove povijesti, misao je
vodilja u svakom njegovom radu.

I kao čovjeka svi su Kumičića voljeli i
poštivali, jer je on privlačio ne samo kao
sujan pisac nego i kao duša od čovjeka. U
njega je bilo zlatno srce, tako da su ga svi
njegovi prijatelji od mljca zvali Jenjio, da-
kle onako kako ga je u njegovom rodnom
Berseču zvala njegova dobra mati...

Kad je 1878 služio u Bosni kao vojnik,
obolio je i te se boljetice nije nikada više
riješio. Ona ga je bacila i u rani grob. Bilo
mu je 54 godine kad se je preselio u vječ-
nost.

U današnje doba previranja i svih mo-
gućih strujanja, svih mogućih izama u knji-
ževnosti, u doba političkih skakavaca svake
vrsti, u doba kad se moral u politici sma-
tra ludošću i nesposobnošću, ime Eugeniije
Kumičića, hrvatskog književnika i čelik zna-
čaja, koji je nepokolebivo zastupao načelo
čista obraza i čistih prstiju, svijetli nam po-
put visoko uzdignute luči...

Za tim i takvim uzorom trebalo bi da se
danas povedu i književnici i političari i jav-
ni radnici svake vrsti. Jer danas je jači ne-
go ikada bezuvjetni imperativ da svatko: i
književnik i umjetnik i političar i javni rad-
nik, stavi sve svoje sile, sve svoje umne i
tjelesne sposobnosti u službu svoga naroda.

Kumičić neka nam je uzorom. I zato ne-
ka mu je slava! A Istri, koja nam ga je
dala, neka je hvala!

Ernest Radetić

TRAGIČAN SVRŠETAK jednog dinamitaša

Liznjan — Lovljenje ribe pomoću dinamita, što je ne samo zakonski zabranjeno, nego i veoma opasno, stajalo je života 42 godišnjeg Matu Perkača iz Liznjana. On je, kako je istraga ustanovila, pošao na ribanje u jednu uvalicu između Medulina i Liznjana. Nakon što je pripremio dinamitnu patronu, da je baci u more, upravo u času, kad je zamahnuo, teško je nastradao, jer mu je patrona eksplodirala u ruci. Raznijela mu je desnicu, a prouzročila mu je i još nekoliko ozljeda po cijelom tijelu. On je izgubio svijest i pao u more, jer se nalazio baš na rubu obale. Par sati kasnije opazili su drugi neki ribari njegovo tijelo, kako pliva na valovima. Perkaču je prije mjesec dana umrla žena. Ostavlja za sobom jednog sinčića i jednog pastorka.

Slomio nogu na sjeniku

Umag — Mate Pavletić, 62 godine star iz okolice Umaga, popeo se je na dvor da uzme sijena za blago. Drvene ljestve bile su dosta sigurne, no nesigurne su bile staracke noge Pavletićeve, jer je penjući se krivo metnuo nogu i srušio se iz visine od 2 metra. Dobio je tešku ozljedu na lijevoj lopatici, a uz to je slomio i nogu, pa je hitno otpremljen u tršćansku bolnicu, gdje je zadržan na liječenju. Tuži se i na unutarne bolove, pa se boje, da bi zbog visoke starosti njegove to mogao biti početak njegova svršetka.

Uzor-sin!

Baderna — Nije baš lijepo ovo što ćemo spomenuti, no možda je ipak dobro da se ožigoše! Stari Tome Milohanović nije nikako htio da prije smrti prepíše na ime svoga sina Mate svoje imanje. Stari se je bojao, da bi ga sin poslije toga mogao zapustiti a možda i potjerati, dok se sin opet s druge strane bojao, da bi otac mogao kmeštinu ostaviti kome drugome, što po njegovom mišljenju ne bi bilo pravo, kada se je on na njoj mučio. I tako je neprestano dolazilo do sukoba između oca i sina zbog te nesrećne zemlje.

Jednoga dana došlo je do oštre svadje među njima i sin zaboravivši se pograbio ručicu od voza i udri njome rođjenog oca po glavi. Otac je pao na zemlju, no na svu sreću ozljeda nije bila tako teška, pa ju je prebolio. Ipak je tužio goropadnog sina sudu i sin je osuđen na tri mjeseca zatvora...

Cestna dela

Postojna, decembra 1939. Popravilo in delna preložitve ceste, ki veže Postojno — Bistricu — Rupo — Reko, se vrste že vrsto let. Delo gre zelo počasi od rok, deloma radi zelo velikih terenskih težkoč, deloma pa ker se jim z delom ne mudi. Načrti predvidevajo odstranitev vseh ovinkov in raznih večjih klancev, ki jih je na tej cesti celo veliko, zlasti pa je v programu razširitev cestišča in konstrukcije novih mostov, ki so potrebni radi preložitve ceste. Obenem bodo utrдили celotno cestišče tako, da bo cesta odgovarjala sodobnemu prometu. Cesta je važna tudi radi tega, ker skoro v vsej svoji dolžini teče nekako vzporedno z mejo. Čeprav sicer v precejšnji oddaljenosti.

Dela pa niso bogve kaj temeljito opravljena, vse se gradi nekam malomarno in površno. Najboljši dokaz za to je slučaj, ki se je pripetil ob zadnji povodnji. Med drugim je bil namreč pred kratkim dokončan v odseku te ceste tudi novi most čez potok pri Kosezah, ki ga je pa neurje tako poškodovalo, da se je formalno razklal na dvoje. Gradnje tega mostu je stala baje blizu milijon Lir.

Z zgraditvijo mostu pri Kosezah je bila dovršena prva etapa na tej cesti predvidenih del, za katera je bilo potrošenih skupno 8 milijonov Lir. Predvidevajo še najmanj 2 leti dela, da bo kompletan načrt izvršen, kajti mehak in deloma močviren teren bo zelo oviral nadaljnja dela. — Pri navedenih cestnih delih je zaposleno tudi precej domačih ljudi.

NOVI ELEKTRIČNI VOD

Matulje — Električno društvo za Juljsku Veneciju i Rašu javlja da je otvoreno električni vod Matulje, Kršan, Sveta Nedilja kod Labina, Karpan, Raša, koji imade visoku napetost od 50.000 Volti, pa upozoruje javnost da se ne približuje žicama jer su opasne po život.

VINOGRADARSKI TEČAJ

Buje — U Bujama je otvoren vinogradarsko-uljarski tečaj, kome je prisustvovalo mnogo seljaka i gospodara iz cijele Bujštine. Istodobno je otvorena u Bujama i velika uljara, »torać«, koji može da spreša po 150 kvintala maslina dnevno.

Dječak pao u kipuću vodu

Pazinski Novaki — U jednoj siromašnoj seljačkoj kućici dogodio se ovih dana nesrećan slučaj. Mali German Šestan, sin Josipov, kome su istom dvije godine, igrajući se u kući pao je u lonac kipuće vode, što ga je upravo čas prije skinula s ognjišta majka mu. Hitno je prevezen u puljsku bolnicu, ali je nažalost na sam Božić podlegao teškim opeklinama i umro.

NEOBIČNA PREDSTAVA KAO ZA TEATAR

Tinjan — U svakoj teatarskoj predstavi razvija se radnja ovako: Zapletaj — kulminacija ili vrhunac — rasplet. Baš se je tako nekako odigrala neka neobična predstava u malom tinjanskom selu Butorima, koje leži uz cestu negdje na po puta od Baderne i Tinjana. Tamo je još prije rata uz samu cestu imao gostionicu i trgovinu mješovitom robom Miho Žunta. Osim table se međutim nije ništa drugo promijenilo, nego sam gospodar stari Miho Žunta, koji se je preselio na drugi svijet a gostionu i dućan prepustio jednome od svojih sinova: Josipu.

Dok je on sam bio trgovac u selu, sve je bilo mirno. Međutim se je nenadano pojavio konkurent, neki šime Bugarin, koji je do tada služio kod Mate i Ante Vlahovića u tom istom selu, a uz to je buduć bistar i okretan odlučio da otvori i malu »butiglicu«.

U posljednjih nekoliko mjeseci dogodilo se, da je netko posjekao loze Vlahovićima. Selo se uzvrpoljilo, istrage su učestale, karabinjeri su bili skoro svaki dan u selu, jednom riječju selo je bilo uzbudjeno. Da pak nevolja bude još veća, a stvar još zakučastija, počeo se je Bugarin tužiti da dobiva anonimna pisma u kojima mu se prijete, a osim toga dobili su i Vlahovići pismo neka odmah

otpušte Bugarina, jer da će im se inače ponoviti sječa loza...

Sve je bilo uzbudjeno. Tko je autor tih pisama, tko je sječa loze, odakle je sva ta uzbuna potekla. Sve bi to možda i ostalo neotkriveno, kad ne bi bilo grafologa. Šime Bugarin se naime pritužio, da sumnja na svog susjeda i konkurenta Josipa Žuntu, da je vjerojatno on autor tih prijetećih pisama i svega zla u selu. Stvar je došla pred sud. I, kao u teatru, tako se je i tu stvar počela rasplati izazivajući sve veće iznenadjenje. Grafološki stručnjaci dokazali su da je autor tih anonimnih prijetećih pisama zapravo sam šime Bugarin, koji je pisma pisao sam sebi i svojim gospodarima, bacajući sumnju na svog susjeda Žuntu, jer je držao da će ga na taj način spriječiti na neko vrijeme onkraj brave i lijepo sam moći raditi sa svojom novo otvorenom »butiglicom«.

Interes je za raspravu bio velik, pogotovo kad je sud dao nalog da se Bugarina i njegovu ženu uapsi i zatvori. Konačno je pala osuda: šime Bugarin je osuđen na dvije godine i deset mjeseci zatvora, dočim je njegova žena oslobođena. Josip Žunta pak češe se poglaviti kima glavom, kako je siromah neudžan mogao nastradati.

Na što sve ljudi ne dolaze!

DVA DRZNA VLOMA

Ilirska Bistrica. O drznih vlomih in velikih tatvinah smo v našem mirnem trgu do sedaj brali le po časopisih, ali pa o njih izvedeli od ljudi, ki so prihajali iz večjih mest, posebno iz Trsta. Pri nas se kaj takega ni dogajalo, kvečiemu je zmanjkala kie kaka kokoš, pa še to je imel na vesti kak nedomačin. Tako smo do sedaj mirno živeli v zavesti, da med nami ni tatov in se nam ni bati za svojo lastnino. Najbrž pa se je začetkom decembra od nekje priklatila v naš kraj tolpa uzmovičev, proučila razmere in pričela drzno z delom. Presenetili so nas tatovi kar z dvem vlemi.

7. decembra so si za svoj posel izbrali doslej neznan zlikovci manufakturno veletrgovino tvrde Sket, ki ima svoj trgovski lokal na glavnem trgu. V pritličju so trgovski lokali, v prvem nadstropju pa ima lastnik stanovanje. Tatovi so vdrli na zelo spreten način na zadnji strani poslopja skozi zamreženo okno v pritličju. Delo so opravili z veliko previdnostjo in izvežbanostjo, kajti nobeden ni ničesar opazil, celo huđega psa čuvaja, ki ga ima lastnik priklenjenega na zadnji strani poslopja, so prevarili, da nevarnosti ni opazil. Po vsem tem so se, so morali biti na delu zelo izvežbanj in izkušeni tatovi, ki niso bili prvič na takem poslu. Skozi tako odprto okno so z lahkoto prišli v trgovske prostore. Tam so pobrali ves denar iz registriranih blagajn, poleg tega pa odnesli tudi precej

manufakturnega blaga, tako da je tvrdka oškodovana za približno 10.000 Lir. Sreča je le, da zlikovci niso izsledili glavne blagajne, kjer je bilo shranjeno veliko denarja, in je ostala nedotaknjena.

Kljub temu, da so zlikovci morali računati na razburjenost in čuječnost ljudi radi opisanega vloma, so vendar že koj naslednji dan z delom nadaljevali. To noč so pa vdrli v trgovino z mešanim blagom Josipa Hreščaka, ki ima svoj lokal ravno nasproti Sketove trgovine na drugi strani trga. Pri svojem delu so bili še rafiniranjši. Prevrtali so namreč zid tik pod izložbenim oknom v pritličju. Na srečo denarja niso iztaknili, ker ga je lastnik najbrž kam drugam spravil, odnesli so le nekaj malega blaga, tako da je škoda le neznatna, ter se jim delo ni splačalo. Orožnikom ni uspelo do sedaj najti nobene sledi za vlomilci.

Vlom v šolo

Vrhovo. Neke noči začetkom decembra so neznan tatovi vlomili v tukajšnje šolo. Odnegli so šolski radio aparat in drzavno zastavo, ki jo je šol. vodstvo izobesilo ob državnih praznikih. Vlomilcev oblasti do sedaj še niso izsledile, najbrž pa je bila na delu ista tolpa, ki je izvršila drzne vlome v Ilirski Bistrici. Ljudje so razburjeni in se boje, da se je v našem okraju vgnezdila nevarna družba tatov, ki bo z vlemi in tatvinami nadaljevala.

ODLOK O PREDAJI BAKRA IN KONTROLI ŽELEZA

Trst, decembra 1939. — Izšel je odlok o zbiranju bakra. Po tem odluku so dolžni vsi državljani, ki posedujejo več kot 2 kg bakra, to prijaviti pristojnim občinskim oblastem, ki bodo zbirale ta baker proti primerni odkupnini.

Izšla je tudi uredba, glasom katere mora vsak poedinec javiti oblastem, koliko železa in jekla je v njegovi posesti.

V Italiji je osnovana Generalna direkcija za rudniško in topilniško industrijo, katere naloga je, da deluje za povećanje proizvodnje in obstojećih podjetij, za preiskovanje in otvarjanje novih rudnikov.

Pod nieno upravo bo prišlo približno 4000 rudnikov in topilnic z okroglo 150.000 delavci; od tega odpade na železarsko in premogarsko industrijo približno 1000 podjetij s približno 100.000 delavci. Računajo, da je v vsa ta podjetja investirano kapitala približno 2 do 3 milijarde Lir.

Sežana, decembra 1939. — Na zadnjem živinskem sejmju so prodajali mlade prašiče po 200 Lir. Kako neverjetno so cene poskočile je najbolje razvidno iz tega, da si lansko jesen dobil mladega prašiča že za 40 Lir.

Putovanje jedne dvokolice

Labin — Ive Vlačić trgovac iz Labina, koji prodaje bicikle, skoro je nastradao. Neki Cezar Fioranelli radnik u raškom ugljenokupu kupio je kod njega žensku dvokolicu, kojom je htio da svakog dana ide u ugljenokop na posao. Platilo je u ime kapare 20 lira odmah, a ostatak od 440 lira obvezao se platiti u mjesečnim obrocima. Međutim izgleda da se je brzo predomislio. Jednoga dana nedugo zatim došao je u Svetu Nedilju labinsku i tamo pokušao da taj bicikl proda za 250 lira, ma da bi baš kome, nego rođjenom bratu Vlačićevom, koji je tamo nastanjen. Josip Vlačić požurio se brže bolje svome bratu Ivi u Labin i obavijestio ga o toj neobičnoj ponudi. Ive je dohrio i zaplijenio brže svoj bicikl, a Fioranelli-a tužio sudu.

POPIS USNJA

Trst, decembra 1939. — V sredini decembra so po vseh trgovinah v mestu in na deželi izvršili popis vsega usnja za podplate. Hkrati je bil izdan ukrep, da se odslej lahko prosto prodaja le črno usnje, medtem ko je za prodajo podplatov potrebno posebno dovoljenje. S tem ukrepom so zelo prizadeti mali obrtniki, ki živijo predvsem od popravljena obutve, ker so jim izdelavo čevljev itak že zdavnaj prevzele velike tvrdke in tvornice.

Šapjana, decembra 1939. — V Šapjanah so pričeli v pričetku tega meseca graditi novo vojašnico. Vojašnica je namenjena za tukaj služeće moštvo obmejne čete.

UKRALI MU MOTIKE

Tar kod Poreča. — To je bilo još 24 svibnja prošle, t. j. 1939 godine, kada je seljak Ive Kovačić iz Tara pošao u svoj vinograd i ustanovio, da mu u njegovoj poljskoj kućici fali razni alat, što ga je običavao tamo spremati. Falile su motike, jedan rankun, jedan kosir, sve u svemu oko 80 lira vrijednosti. Odmah je obavijestio karabinijere koji su istragom ustanovili, da se je tih dana po tim poljima skitao neki Barlo Bertoni iz Montefiorina kraj Modene, koji se je također sada nastanio u Taru. Kad su ga karabinijeri posjetili, on je u istrazi sve nijekao. Karabinijeri su međutim našli kod njega ukradjeni kosir, kojeg je Kovačić prepoznao po držalu. Posljedica je svega toga bila, da je Bertoni dospio pred puljski tribunal, koji ga je međutim zbog pomanjkanja dokaza oslobodio. I tako je Kovačić ostao bez motike, bez rankuna i kosira.

PALA S MASLINE

Smoljanci — Agata Dobljan žena Mihina, stara 55 godina, popela se nema tome davno na uliku, da obere ulike. Nesrećom se skršila grana pod njom i ona je pala iz visine od 4 metra. Pala je u nesvijest. Otpremili su je brže bolje u Pulu u bolnicu, ali se boje za njen život, jer izgleda da je prelomila hrptenjaču.

IZGORJELA BOROVA ŠUMICA

Boljun — Još ovog ljeta planula je nedaleko Boljuna lijepa borova šumica, a da se nije moglo saznati na koji način. Šumska milicija optužila je Ivana Andrejevića, Franju i Ivana Ravnica, Ivu Glavića i još neke druge, da su požar hotimice podmetnuli. Izvedeni pred sud svi su optuženi riješeni zbog pomanjkanja dokaza.

RABIJATNI MUŽEVI

Marčana — Antun Seljan Ivanov ne slaže se baš odviše sa svojom ženom Anom rođjenom Iveša. Zadrževanje i svadje u njihovoj kući dosta su česte, pa je tako Seljan ovih dana tako istukao svoju ženu da je morao zbog toga odgovorati pred sudom, koji ga je osudio zbog toga na godinu dana zatvora, na njegovu sreću samo uvjetno.

Brtonigla — Ništa bolji nije ni Josip Bašić iz Brtonigle, koji je natukao svoju ženu Vinku rođjenu Ladavac. I on je osuđen na tri mjeseca zatvora zbog teške tjelesne ozljede...

PLODNOST TALIJANSKIH ŽENA

Pula. — U Italiji nije ništa neobično, ako jedna žena u vremenu od 25 do 36 godina rodi po 20 djece. U Napulju živi neka žena koja je u listopadu 1933 i u studenome 1934, dakle u razmaku od 11 mjeseci, rodila dva puta po dva dječaka. Ovaj rekord potukla je nedavno 23-godišnja Marija Kariboni iz Komoa, koja je 13 ožujka i 26 prosinca 1937 dva puta rodila po dva zdrava dječaka, dakle u razmaku od svega 9,5 mjeseci.

Ovih dana bili su pozvani u Rim roditelji svih brojnih obitelji i to iz svake pokrajine po dva para, t. j. dva oca i dvije majke. Od 1933 g. taj se običaj svake godine ponavlja, pod pokroviteljstvom Opere Nazionale Maternita Infanzia, i to uvijek pred Božić. Ove su godine iz Istre iz puljske pokrajine bili poslani u Rim: Martin Cvek pokojnoga Antuna iz Kavrana i njegova žena Foška, rođjena Perhat iz Barbana, koji imadu ništa manje nego 14 živih sinova. Cvek je radnik u tvornici cementa, a rođen je g. 1884. Zadržna su mu se rodila dva dječacića, dvojci, 1939 godine, a kumovao im je sam prefekt.

Drugi par je Ivan Balušić iz Raše i žena mu Dominika. On je rođen 1896, a ima 12 djece. Oba para bili su u Rimu, gdje su im podijeljene nagrade, a 22 prosinca već su se vratili. Predstavnicima istarske štampe zatražili su od njihovog intervjua, pa su im posvetili cijelu stranicu.

VELIKA ZIMA U ITALIJI

Milano — Na Italiju je naišao val zime koji je u nekim mjestima izazvao veliki pad temperature. U Trstu puše ledena bura s preko 100 kilometara na sat, zbog čega je temperatura pala na minus 3. Uzburkano more oštećilo je mnoge brodove u luci. U Gorici je temperatura pala na minus 7, dok je na talijansko-jugoslavenskoj granici u Podbrđu zabilježena temperatura od 16 stupnjeva ispod nišće. U dolini Soče smrznuto su jedan 68-godišnji starac. Zamrznuti su svi gornji pritoci Soče i jezera kod Tržiča. Pokrivena su snijegom u okolici Lago Maggiore brda od vrha do podnožja.

MANJINSKI PROBLEMI

ISELJENJE NIJEMACA IZ ITALIJE

MUSSOLINI JE PRIMIO PRETSJEDNIKA EVAKUACIONOG ODBORA — HIMMLER U BOZENU — U NJEMAČKU JE STIGLA PRVA GRUPA NIJEMACA IZ JUŽNOG TIROLA — URED ZA ISELJEVANJE U JUŽNEM TIROLU — BESEDILO POGODBE O ISELITVI NEMCEV.

Rim. — Mussolini je primio predsjednika odbora za preseljenje Nijemaca iz Južnog Tirola, koji mu je podnio izvještaj. Talijanski uredi, koji su ustanovljeni u vezi sa ovim preseljenjem, početi će rad 1. siječnja 1940. te će imati uglavnom regulirati pitanje posieda onih Nijemaca, koji budu iselili u Njemačku.

BESEDILO POGODBE O ISELITVI NEMCEV IZ ITALIJE

Po poročilih iz Rima, je bil dne 21. decembra 1939 tam podpisan med Nemčijo in Italijo dogovor glede izselitve tujerodcev iz Bencenske pokrajine ter iz mešanih predelov Videmske, Tridentske in Bellunske pokrajine. Dogovor se glasi:

»Po dogovorih, sklenjenih med vlado rajha in fašistično vlado, je do 31. decembra, ob 24. uri, tujerodcem iz Bencenske pokrajine ter iz določenih predelov Videmske, Tridentske in Bellunske pokrajine, o katerih je govora v pogodbah, dovoljeno, da smejo svobodno in prostovoljno: ali optirati za nemško državljanstvo radi povezanosti s prvotno domovino, in se preseliti v Reich, ali ostati še nadalje italijanski državljani ter ostati v omenjenih pokrajinah z vsemi pravicami in dolžnostmi, izvirajočimi iz takšnega njihovega položaja.

Vsak tujerodec moškega ali ženskega spola sme neovirano zahtevati, da mu občinski uradi ali pa nemški uradi izdajo belo glasovnico (opcija za Italijo), odnosno glasovnico oranžne barve (opcija za Nemčijo).

Glasovnice se smejo zahtevati, odnosno se morajo izdajati brez vsakih formalnosti, o čemer so italijanski in nemški uradi prejeli naredbe v tem smislu. — Dogovor je podpisan za italijansko vlado po državnem podtajniku Bufariniju in po Reichsfürerju Himmlerju za nemško vlado.

URAD ZA ISELJEVANJE V JUŽNEM TIROLU

Italijanski uradni list »Gazzetta ufficiale« je 26. decembra objavila kr. dekret od 13. decembra 1939, ki prinaša odredbe glede ustanovitve posebnih organov, ki naj urede vprašanje izgube italijanskega državljanstva s strani oseb, ki so nemškega porekla in nemškega jezika ter bivajo v Južnem Tirolu in v Kanalski dolini.

ljianstva s strani oseb, ki so nemškega porekla in nemškega jezika ter bivajo v Južnem Tirolu in v Kanalski dolini.

Pri notranjem ministrtvu se ustanovi Urad za Južni Tirol z nalogo, da uredi vse, kar je potrebno za izvršitev zakona o izseljevanju Nemcev. Na čelu tega urada stoji uradnik v činu prefekta.

V Bocnu se ustanovi ekonomska in finančna delegacija za likvidacijo nemških državljanov, ki se vrnejo v Rajh, in za nemške rojake, ki se bodo iselili v Nemčijo. V njej so zastopane pristojne državne uprave. Z dekretom načelnika vlade in notranjega ministra sta imenovana predsednik in podpredsednik te delegacije. Komisar za izseljevanje in za notranjo kolonizacijo. Državna ustanova za Tri Benečije, ki je pred kratkim nastala iz prejšnje ustanove za kmetstvo prerobenje Treh Benečij, in vsi drugi uradi in vse druge ustanove, ki vršijo posle, katere so v zvezi z nalogami, poverjenimi omenjeni delegaciji, morajo se ravnati v skladu njenih navodil.

G. HIMMLER U BOLZANU

Bolzano. — Stefani javlja: Ovamo je stigao Himmler gdje je nadležnim vlastima dao potrebne upute, kako bi se osiguralo brzo iseljavanje Nijemaca iz Gornje Adige i naseljivanje Talijana, shodno talijansko-njemačkom sporazumu.

Rim. — Izvršenje talijansko-njemačkog sporazuma o preseljenju njemačkih podanika i Nijemaca iz Južnog Tirola u Reich provodi se u skladu sa dopunskim protokolom koji su jučer potpisali Bufarini i predstavnik njemačke vlade dr. Himmler. Nijemci iz Južnog Tirola pozvani su da do 31. decembra plebiscitarno se opredijele da li dalje ostanu talijanski državljani, ili da optiraju za Reich, pa da se u tom slučaju presele u Njemačku. Oni Nijemci koji se opredijele za Italiju predati će bjele glasovnice općinskim uredima, dok oni koji optiraju za Njemačku, predati će narančaste glasovnice njemačkim odborima za izvršenje opcije, koji su organizirani u cijeloj bozenskoj pokrajini i u onim zonama udinske i trentinske pokrajine, u kojima žive Nijemci.

U Njemačku je stigla prva grupa Nijemaca iz južnoga Tirola

Stigla je i prva grupa Nijemaca iz Volinije i Galicije. — Plan za naseljivanje Nijemaca u Poljskoj. — Završeno iseljivanje iz Baltičkih država.

Kako »Neue Zürcher Zeitung« javljaju iz Berlina, prva grupa Nijemaca iz Južnog Tirola stigla je danas u Innsbruck, gdje ih je dočekao Gauleiter Hoffer. »Schlesische Zeitung« donosi detaljni izvještaj o iseljivanju Nijemaca iz Južnog Tirola, pa konstatira da Sieverni Tirol neće moći primiti sve iseljenike, već će se veliki dio morati otpremiti u bogate buduće pokrajine velikog Reicha. Iz ovoga se da zaključiti, da je plan za naseljivanje Nijemaca u Poljskoj već prilično napredovao i uzeo konkretne forme.

Prema vijestima iz Krakova, danas je tamo stiglo 1200 Nijemaca iz Volinije i Galicije. Oni će biti otpremljeni u Lodz, gdje će biti smješteni u jedan logor, dok ne padne odluka o njihovoj daljnjoj sudbini.

U Gdiniu je kroz mjesec listopad iskrcano 40 hiljada Nijemaca iz baltičkih država. Posljednji brod je stigao iz Revala sa 270 Nijemaca iz Estonije. Ukupni broj Nijemaca iz Estonije iznosi 13.300 osoba. U Letoniji je ostalo još 12.000 Nijemaca, koji su izjavili, da se žele asimilirati. Ostali su se iselili.

Dr. Maček o narodnim manjinama

»Magyar Nemzet« objavljuje na cijeloj stranici članak, koji sadrži izjave dra. Vladka Mačeka.

On je medju ostalim prema pisanju ovog lista izjavio, da manjinsku politiku, koja se do sada vodila, ne smatra pravednom. Hrvati nastoje da izmijene stanje u pogledu sistema i načina postupanja. Dr. Maček je izrazio nadu, da će daskora biti ravnopravni svi građani države, pa i pripadnici manjina. Pametna manjinska politika jeste u davanju škola manjinama, da djeca uče na svom materinjem jeziku. Nema smisla da u manjinskim školama uopće uče jezik vladajućeg naroda, već njega treba da uče samo oni manjinski djaci, koji namjeravaju stupiti u srednju školu i na sveučilište. Ni u ovom slučaju nastava državnog jezika ne treba da bude u korist nacionalne većine, već u korist manjinskih učenika, da bi poslile u životu mogli da se prime svakog zvanja i položaja, kao članovi državotvornog naroda. Dr. Maček je dalje rekao, da Madžari, koji žive u Banovini Hrvatskoj, mogu osnivati posebnu stranku kao i svaka grupa, koja može skupiti sto potpisa na svoju posebnu listu. Dr. Maček izražava stanovište da su između Jugoslavije i Madžarske potrebne naitješnije privredne, političke i kulturne veze

POLITIČNA OPREDELITEV NEMCEV U JUGOSLAVIJI

Po odobritvi vodstva Hrvatske seljačke stranke so ustanovili v Zemunu tamošnji Nemci posebno organizaciju nemških pristašev HSS. Nova organizacija si je nadela nalogo pričeti s akcijio za organizacije Nemcev v vrstah HSS. Kakor znano so bili doslej Nemci v Jugoslaviji z malimi izjemami skoraj vsi pristaši JRZ in so pri decembrskih volitvah kompaktno glasovali za listu dr. Stojadinovića.

PROSVJETNE PRLIKE HRVATA U MADŽARSKOJ.

Hrvati Bunjevci u Gari (u Madžarskoj) na madžarskoj granici prema Bačkoj priredili su uspielu predstavu pučkog kazališnog komada u tri čina »Gdjica Zorka«, što ga je napisao tamošnji bunjevački nacionalni radnik Antun Karanjić. Tema ovog komada je iz bunjevačkog narodnog života u Madžarskoj. Ovo je već sedma predstava što in priređuje bunjevačka diletantska omladina u Gari. Predstavi su prisustvovali ne samo Hrvati iz Gare, nego i iz ostalih bunjevačkih mjesta u bajskom trokutu. Poslije predstave djevojke i momci uz pratnju tamburaškog orkestra pjevali su bunjevačke narodne pjesme. Pošto Bunjevci-Hrvati u Madžarskoj žive u vrlo teškim prosvjetnim prilikama, jer nemaju škola, ni kulturnih ustanova, to su im još jedino ove priredbe bunjevačke omladine u Gari sva nada za održanje narodne svijesti.

NAŠ ŽIVELJ V KOROTANU.

Iz Celovca. V sredo, 27. decembra, so imeli v Celovcu v centrali Slovenske prosvetne zveze enodnevni tečaj za pevoditve. Prihodnji dan pa je bil tečaj za voditelie prosvetnega dela s predavanji in razgovori o delovanju slovenskih prosvetnih organizacij v letošnjem letu. sta dobro uspela.

GRADIŠČANSKI HRVATI NEĆE SELITI IZ OSTMARKA

Kako čitamo u glasniku gradišćanskih Hrvata, bečkim »Hrvatskim novinama«, medju gradišćanskim su se Hrvatima pojavili agitatori, koji ističu da će se gradišćanski Hrvati morati da sele u Hrvatsku. Ta agitacija ima svrhu, da suzbije hrvatsku narodnu svijest, da zastraši Hrvate, kako se ne bi upisivali u Hrvatsko kulturno društvo itd. Medjutim u uvodniku »Hrvatskih novina« čitamo medju ostalim izvadak iz govora okružnoga vodje iz puljanskoga okružja g. Kissa, koji je upoznao Hrvate s prilikama sadašnjeg vremena. G. Kiss je Hrvatima rastumačio »zač si puter i cukor moramo na harte nosit, zač si prateži i šoljine nek s dopušćom odnosno na harte smimo kupit i zač nij vse tako, kako bi si mi morebit rado željili«. Dalje pišu: »U daljnjem govoru dotaknul se je i hrvatskoga pitanja i povidajke od odseljenja Hrvatov u Jugoslaviju. Rekal je, da neki zblud načinjaju med Hrvati s takovim govorenjem, da čedu Hrvate preseliti. Na tom nij ništar istine. Od preseljenja nij niti govora. »Mi smo srićni, da ste ovde«, je rekal okružni peljač. Nadalje veli: »Ako vam još ki s takovom bedavošćum dojde, onda si otkinite od najbližje ograde kolac i izgnajte ga iz sela van!« Na kraju ističu »Hrvatske novine«, da je Hrvatima u Gradišću zajamčen prosvjetni rad i prema tome svaki Hrvat smije biti članom Hrvatskog kulturnog društva.

FERDINAND V. UEXKÜLL

8. decembra je umrl na Dunaju generalni tajnik kongresa evropskih narodnih manjšin Ferdinand v. Uexküll. Bil je po rodu z Baltika, kjer je posvetil vso svojo pozornost vprašanju narodnih manjšin. Ustanovil in vodil je nemški manjšinski mesečnik »Nation und Staat«, leta 1936 pa prevzel generalno tajništvo manjšinskega kongresa.

Prvo hrvatsko krštenje

U Hrvatskoj crkvi u Beču, kako čitamo u organu gradišćanskih Hrvata »Hrvatskim novinama« (16. XII. 1939. Beč, uređuje Mate Feržim) obavljeno je u hrvatskoj crkvi u Beču prvo krštenje. Obred je obavio hrvatski svećenik vlč. g. dr. Laszlo. Nova Hrvatica zove se Milica, a kćerka je uglednoga gradišćanskoga domoroca Ivana Tomšića. Svečanom je činu prisustvovalo mnogo ljudi. »Ovo je bil prvi hrvatski krst u ovoj crkvi — pišu »Hrvatske novine« — pri kom je bilo osebujno i nam se vsm zvanredno dopadalo, da je vse bilo po hrvatsku«.

VANJSKO POLITICKI PREGLED

PRAVO POSTOJANJA MALIH NARODA

»National Zeitung« (Basel) piše: »Od 1938. godine ni jedan vanjsko-politički događaj nije toliko zanimao čitav švicarski narod, kao ruski napadaj na malu finku državu. To je za to što osjećamo da se radi o pravu postojanja malih država, jednom od bitnih pitanja u ovome ratu. Ako male države koje su do sad ostale nedirnutе uzmognu sačuvati svoju egzistenciju za vrijeme rata moći će se govoriti o jednoj od najznačajnijih pobjeda prava nad silom. Zato neutralci moraju potpuno iskreno izložiti svoje uvjerenje, i zato moramo najoštrije osuditi svaki napadaj kao što je napadaj Sovjetske Rusije protiv Finske. Iz krvavih neprijateljstava sadašnjeg momenta treba da nastane jedan novi pravni statut, i naša je misija da tome doprinesemo koliko možemo. Štititi o toj stvari bilo bi isto što i izdati ono što smo nazivali »misijom Švicarske.«

JUGOSLAVIJA IN MADŽARSKA

Italijanski listi javljaju, da se pada v januarju namestnik ministrskega predsednika dr. Vladko Maček v madžarsko prestolico. Napovedani poset se tolnači kot nov prispevek k jugoslovanskomadžarskem prijateljstvu. Dr. Mačkov poset je značilen za to, ker obišče Budimpešto po letih vodilen jugoslovanski državnik.

SMRT LIVIJA BORGHESE

V Atenah je umrl italijanski poslanik princ Livio Borghese, ki je vsako leto preživel svoje počitnice v Logavesi ob Vrbskem jezeru v svoji vili »Cap Wörth«. To vilo mu je podarila koroška deželna vlada za zasluge, ki si jih je pridobil za časa koroškega plebiscita kot predsednik italijanske delegacije v mednarodni plebiscitni komisiji.

HUMOR

IZ DANAŠNJIH DNI...

Mož (ki pride domov od dela ves truden in lačen): Žena, tvoja kava pa danes nima pravega duha in okusa, nekam čudna je. Komaj sem čakal, da pridem domov in se okrepcam, ti pa mi skuhaš tako godljivo! Žena: Za božjo voljo, kaj kava ni dobra? Saj danes bi morala biti vendar slaša, ko sem knajpu primešala nekaj zru prave kave...

Mož (ves presenečen): A... a... od tod ta okus! Glej, bil sem ga že pozabil!

Dr. FRANKO KLARIĆ

U petak 29. prosinca 1939. umro je na Sušaku nenadano smrću sudac okružnog suda Dr. Franko Klarić.

Dr. Franko Klarić rođen je 20. travnja 1889 u Buzetu u Istri i sin je seljačkih roditelja. Njegov otac bio je nakon što je poslao teških i žestokih borba bužetska optičina došla u naše ruke, dugo godina načelnik u Buzetu. Nakon svršene pučke škole Dr. Franko Klarić polazio je gimnaziju u Pazinu, a kasnije u Sušaku, gdje je 1908 maturirao. Nakon toga upisuje se na višu trgovačku školu u Trstu, s koje prelazi u Zagreb na pravo. 1913 promoviran je u Zagrebu na doktora prava. Iza toga službuje kod suda u Rovinju i Puli, no početkom rata mora u vojsku, jer je bio nepoćudan austrijskim vlastima i bi poslan na frontu kao običan vojnik, gdje je ostao dugo vremena. Na svršetku rata bio je nekoliko vrijeme u Buzetu, ali je uskoro morao poput mnogih drugih i on u Jugoslaviju. Isprva je služio kao sudbeni pristav u Zagrebu, zatim kao zamjenik državnog tužioca u Osijeku, pa po raznim mjestima Vojvodine i Južne Srbije. Bio je u Kavadaru i Vranju, gdje je bio kupio i malo imanje, te se je zanosio mišlju kolonizacije naših emigranata u onom kraju.

Kad je prije 10 godina pokrenuta »Istra« on ju je medju prvima pozdravio, pa nas je izvješćivao o stanju naših kolonista dolje, da na koncu i sam prizna, da bi se naš svijet dolje teško snašao. Inače je bio uvijek aktivan, borben i nikad nije izgubio vjeru. Iz Vranja premješten je u Vršac, a odatle, kad je na Sušaku osnovao Okružni sud, polazi kao državni tužioc na Sušaku i tamo ostaje do svoje smrti.

Pokojni Dr. Franko Klarić bio je čovjek rijetkih vrlina, pun osjećaja i ljubavi za sve dobro i plemenito. Medju drugovima bio je naročito omiljen, a u pravničkim krugovima veoma cijenjen kao rijetko sposoban pravnik.

Svagdje gdje je god službovao ostavio je za sobom najljepšu uspomenu.

U sušačkom gradjanstvu imao je velik broj prijatelja i znanaca još iz djačkih vremena, a kasnije, za vrijeme službovanja u Sušaku, stekao je velik ugled i opće poštivanje svojim lijepim osebinama. Odličan kao državni činovnik na istaknutom položaju znao je uvijek spojiti korektnost državnog službenika sa karakternošću i ponosom građana i u najtežim prilikama, po čemu je i bio uvažavan u svim redovima sušačkog gradjanstva i izvan užeg kruga svojih prijatelja i znanaca.

Ostavlja u Sušaku suprugu i kćerku te brata, a u Buzetu u Istri devedesetgodisnjeg starca oca i braću.

Sahranjen je u nedjelju u 3 sata poslije podne na gradskom groblju na Trsatu.

Neka je pok. dru Franku Klariću laka zemlja i trajan spomen medju nama, a ožalošćenoj porodici naše iskreno saučesće.

GOMIŠKA ANTONA,

nekdanjega uglednoga posetnika in starostu solkanskih mizarjev so pokopali dne 2. t. m. v Ljubljani.

Pokojni se je od svoje mladosti pa do izbruha vojne udejstvoval pred vratmi Gorice, v Solkanu v narodnih bojih in v društvenem življenju. Bil je tudi dolgoletni solkanski občinski odbornik. Kot begunec je preživel dobo vojne v Trebnjem na Dolenskem. Po vojni si je v Solkanu zopet vzpostavil svoj porušeni dom. Zadnja leta je prežitel v miru pri svojih v Ljubljani, kjer je v zgodnjem jutru novoletnega dne preminil v 83. letu starosti. Značajnemu možu in neumornemu delavcu blag spomin.

NAJSTAREJŠA ŽENSKA V NEMČIJI UMRLA

V okolici Celovca je umrla te dni Barbara Blažunova, ki so je še nedavno slavili kot najstarejšo prebivalko Nemčije. Učakala je 110 let. Pred dnevi so ji izročili čestitko nemškega državnega poglavarja in častno darilo. Dva tedna potem, ko je darilo prejela, se je preselila na drugi svet.

V KRKO JE PADEL.

Brežice, decembra 1939. — Dne 10. t. m. je končal tragične smrti v Čatežu ob Savi gozdar v pokoju Slavko Drašček, star šele 46 let. Po rodu je bil z Livka pri Kobaridu. Gimnazijo je pohajal v Gorici. Vrsto let je služboval v St. Juriju ob Tabornu. V težavnem gozdarskem poklicu si je nakopal nadohu in stopil v pokoj ter se preselil v Čatež, kjer ga je doletela smrt. Ko se je vračal od nedeljskega izleta domov, ga je prijala nadoha. Naslonil se je na ograjo ob Krki, pri tem pa je zgubil ravnotežje in padel v reko, kjer je utonil. Žaluoči soprogi in ostalim sorodnikom naše sožalje!

NOVA VOJNA LADJA

Trst, decembra 1939. — Letos je bila v tržaški ladjedelnici Sveti Marko dograjena velika križarka »Vittorio Veneto« za italijansko vojno mornarico. 9. decembra so napravili z njo v tržaškem zalivu poskusno vožnjo, ki je baje zelo dobro uspjela. Ob tej priliki je uprava ladjedelnice pogostila goste in delavstvo, ki je bilo zaposleno pri gradnji ladje.

Nova križarka ima 35.000 ton nosilnosti, 8 m gaza ter je dolga 287 m.

Vice Orljak 70-godišnjak

Na 1. januara 1940. proslavio je naš pionir iz predratne Istre, g. Vinko Šepić, učitelj, svoj 70. rođendan. Tko od naše starije generacije iz Istre ne pozna njega i njegov rad na narodnom i prosvjetnom polju?! Sva ga je Istra poznavala, i danas mu može da bude zahvalan ne samo sav onaj seljački narod među kojim je on službovao, nego i mnogi naš inteligent, kome je on bio prvim učiteljem.

Gosp. Vinko Šepić rodio se u Rukavcu 1. 1. 1870. god. Već 1888. svršio je, tada njemačku, učiteljsku školu u Koprnu. Njegovo prvo učiteljsko mjesto bilo mu je u malom gradiću Boljunu, gdje je radio šest godina. Odavle je otišao u Jursiće, kod Vodnjana zatim u Klanu, a napokon je došao u Buzet, otkuda se god. 1929., kao jedan od posljednjih predratnih učitelja preselio u Jugoslaviju.

Rad g. Šepića u narodu. On je počeo da radi u Istri u vrlo nepovoljnim prilikama, kada je u srednjoj i južnoj Istri vladalo još mrtvilo među našim narodom, odnosno kada još nismo imali dovoljno svoje inteligencije. Godine 1888. Boljun nije bio u našim rukama. Župnik se nije brinuo ni za ono što bi bio morao, dočim se g. Šepić vrlo često sastajao sa svim ostalim susjednim svećenstvom. Bar jednog prijatelja ili pomoćnika u Boljunu morao si je tek da traži i stvara. Zalazio je u sela, među narod, okupljao stariju mladež, polazio s njome na crkvene svečanosti, na sajmove, s njome se zabavljao.

U Buzetu našao se g. Šepić tek u pravom ambijentu. Da se je sagradio «Narodni Dom» i četiri učiteljske zgrade na buzetskom polju, njegova je to bila inicijativa. Saradjivao je u Sokolu, Citaonici i Posujilnici, ali se nije isticao, jer je tu već bilo dovoljno radnih sila, koje su si podijelile svoje uloge, dočim je on imao i onako odviše posla sa svojom petorazrednom školom.

Pero »Vice Orljaka«. Kao dobar rođoljub, pedagog, govornik i šaljivčina pojavljivao se on često u »Našoj Slogi« i »Istarskoj Riječi«, a pisao je i u »Pensiero Slavo« i »Omnibus«. Godine 1906. osnovao je sa svojim drugovima učiteljski list »Narodnu Prosvjetu«, koju je u početku uređivao pazinski učitelj E. Jelušić, a čiji je stalni dopisnik bio i naš Vice. Kako je bilo ukinuto učiteljsko društvo i njegovo glasilo »Narodna prosvjeta« na kraju svjetskoga rata, to pokrene on akciju kod učiteljstva, koje se još nadalo da će moći izdržati na svom mjestu, — da se osnuje novo »Jugoslavensko učiteljsko društvo« sa sjedištem u Pazinu. To je bilo i ostvareno god. 1920. sa predlagračem Šepićem kao predsjednikom.

Budi Ti, dragi Vice izrečena ovime najljepša hvala za Tvoj rad među našim narodom u Istri! Ti si sadio i oplemenjivao svoje voćke, koje su tek počele da davaju krasan plod, ali uzdaj se u božju volju, da će ga davati i nadalje još kroz više decenija. O tome smo svi uvjereni. Tebi su zahvalni svi Tvoji drugovi koje si vodio u učiti. društvima i bodrio ih na ustrajan rad. Tebi su zahvalni napokon i oni Tvoji bivši učenici, koji se nalaze danas na višim položajima, pa bilo to s one ili s ove strane Učice.

Na mnogaja ljeta uživao dobro zdravlje u svojim staračkim danima i u novoj velikoj domovini, kakvu smo priželjkivali već pred 50 godina! Živio! — čič.

DELOVANJE DRUŠTVA „DANTE ALIGHIERI“

28. decembra je načelnik italijanske vlade Mussolini u Palaci Venezia sprejeli predsjednika društva »Dante Alighieri«, člana korporativne zbornice Feliceja Felicionija, ki mu je predložio poročilo o društvenom delovanju u poslovnom letu 1939. Iz tega poročila izhaja, da ima »Dante Alighieri« 600 odborov, pododborov in odsekov u kraljevini Italiji, v kolonijah in v inozemstvu, s 13.674 dosmrtnimi in 44.500 rednimi člani u kraljevini in kolonijah ter 27 tisoč članu u društvih v inozemstvu. Poleg tega je včlanjenih še 262.000 dijakov in šteje društvo 625.425 pristavev med šolsko mladino.

Društvo je sporazumno z Osrednjim vodstvom za Italijane v inozemstvu znatno ojačilo svoje delovanje na vseh poljih v primeri s lanskim letom. 200 odborov v inozemstvu je prav živahno širilo italijanstvo in je v ta namen priredilo preko tisoč kulturnih in umetniških manifestacij. Posebno skrb pa so posvečali tečajem za italijanski jezik. Takih tečajev je bilo v pravkar preteklem letu 520, vpisalo se je v nje preko 20.000 udeležencev. 18 odbo-

rov je letos prvič otvorilo tečaje za italijanski jezik in kulturo. Nekateri tečajji so uvedli dopisne tečaje. Pismeni in ustni izpiti pri vseh odborih so pokazali veliko zanimanje inozemcev za italijanski jezik in kulturo. Razdelili so preko 12.000 diplom in spričeval in več tisoč knjižnih daril. Poleg tega so na podlagi natečaja podelili 27 stipendij za studij v Italiji. Odbori v inozemstvu so tudi skrbeli za knjižnice ter so prav v teh knjižnicah ustvarili prava studijska središča in zbirališča za bibliografski material.

Osrednje vodstvo je leta 1939 poslalo preko 12.000 knjig knjižnicam v inozemstvu. Vodstvo je tudi preskrbelo, da so bili odbori v inozemstvu naročeni na važnejše italijanske revije in periodne publikacije. »Dante Alighieri« je bilo sploh povsod prisotna, kjer so to zahtevali interesi Italije.

Društveni predsednik je ob tej priliki poklonil načelniku italijanske vlade — tudi spominsko knjigo ob petdesetletnici društva in nekatere druge društvene publikacije.

Knjige Goriške Matice

Med rednimi publikacijami je tudi skromna, toda zelo pomembna knjižica, ki ji je napisal uvodne besede A. Budal. Naslov je knjige »Dvajset let 1919—1939. Seznam in cenik knjig Goriške Matice. V njej najde čitatelj kronološki pregled vseh publikacij Goriške Matice (teh pa ni malo, 105 v dvajsetih letih!), v njej pa je tudi seznam vseh knjig (37 po številu) književne družine »Luč«, ki se je pozneje združila z Goriško Matico, in pregled vseh dosedaj izišlih zvezkov »Biblioteke za pouk in zabavo« (23 zvezki). Knjigo krasijo slike raznih primorskih pisateljev. Morda bo ta cenik marsikomu tudi tostran meje dal pobudu, da si nabavi publikacije Goriške Matice, kolikor so seveda še na razpolago.

Kot izredni publikaciji proti doplačilu sta izšli knjigi: izvirna kmetska povest Franceta Bevka »Huda ura« in roman Karla Čapka »Hordubal« v prevodu, ki ga je preskrbel Fr. Bevk.

Za prihodnje leto napoveduje Goriška Matica te-le knjige: Koledar, še nedoločena izvirna povest domačega pisatelja, Bevkove »Potopisne črtice«, »Poljedelska fizika« od Mirka Koširja, ki je lani napisal za Matico »Poljedelsko kemijo« in poljudno izdajo »Pavlihe«, ki jo je priredil Ferdo Plemič. Kot dodatni knjigi sta v načrtu povest Franceta Bevka »Domačija« in prevod nekaterih novel Iva Andrića. P. P.

Med rednimi publikacijami je tudi skromna, toda zelo pomembna knjižica, ki ji je napisal uvodne besede A. Budal. Naslov je knjige »Dvajset let 1919—1939. Seznam in cenik knjig Goriške Matice. V njej najde čitatelj kronološki pregled vseh publikacij Goriške Matice (teh pa ni malo, 105 v dvajsetih letih!), v njej pa je tudi seznam vseh knjig (37 po številu) književne družine »Luč«, ki se je pozneje združila z Goriško Matico, in pregled vseh dosedaj izišlih zvezkov »Biblioteke za pouk in zabavo« (23 zvezki). Knjigo krasijo slike raznih primorskih pisateljev. Morda bo ta cenik marsikomu tudi tostran meje dal pobudu, da si nabavi publikacije Goriške Matice, kolikor so seveda še na razpolago.

Kot izredni publikaciji proti doplačilu sta izšli knjigi: izvirna kmetska povest Franceta Bevka »Huda ura« in roman Karla Čapka »Hordubal« v prevodu, ki ga je preskrbel Fr. Bevk.

Za prihodnje leto napoveduje Goriška Matica te-le knjige: Koledar, še nedoločena izvirna povest domačega pisatelja, Bevkove »Potopisne črtice«, »Poljedelska fizika« od Mirka Koširja, ki je lani napisal za Matico »Poljedelsko kemijo« in poljudno izdajo »Pavlihe«, ki jo je priredil Ferdo Plemič. Kot dodatni knjigi sta v načrtu povest Franceta Bevka »Domačija« in prevod nekaterih novel Iva Andrića. P. P.

VJENČANI I UMRLI U PULI
Pula — Vjenčanja: Marijan Šušnjić iz Vrsara i Zora Struja iz Vrvari kod Poreča — Rožanda Mirko iz Pule i Cukon Milka iz Pule — Božo Marin iz Pule i Kirac Zora iz Pule — Tončić Josip iz Krka i Kapuralin Ana iz Pule.
Umrl: Vasilčić Marija iz Aleksandrova (Punat) — Cukon Jakov, invalid iz Vodnjanštine — Mogorović Viktor iz Labina — Stiga Josip iz Sv. Ozvalda — Kujica Eugeniya iz Pazina — Maksa Marija, penzionerka iz Pule — Šebelja Matija, kućanica iz Pazina.

PRIZNANJE SPRICEVAL MEŠČANSKE ŠOLE V TRSTU.
Beograd, 28. dec. p. »Službene Novine« objavlja odlok prosvetnega ministra

o priznanju inozemskih šol za kvalifikaciju državnih in javnih nameštencev. Med drugimi se priznava kot enakovredna mešćanska šola v Trstu za vse one, ki so jo dovršili do 31. oktobra 1925. pri čemer se smatra, da so dovršili kako mešćansko šolo v dravski banovini, ali banovini Hrvatski.

IZ UPRAVE
Jadranska straža, mjesni odbor, Zemun: Pretplata plaćena do 31. 12. 1939. Kosmina-Bertok Dušana, učiteljica, Ponikva ob juž. železnici: Dolgujete nam za 1. 1939. 48.— Din.

POPRAVEK! V božićni številki »Istre« je na str. 5 promotoma dospel napis »Solčanski most« pod sliko mosta čez Nadižo v Čedadu.

KUMIČIĆEVA VEČER NA ZAGREBAČKOM RADIJU

Zagreb — U četvrtak 11. siječnja, povodom 90 godišnjice jednoga od najvećih hrvatskih romanopisaca, Istranina Eugeniya Kumičića, održat će Matica hrv. kazal. dobrovoljaca priredbu njemu posvećenu. Izvest će odlomak iz jedne njegove drame. Režira: Antun Vraneković. Početak u 8 sati uveče

NAŠI NA RADIJU

Dne 9. siječnja o. g. daje beogradski Radio pod naslovom »Istarski dueti« sljedeće istarske Matetićeve kompozicije: A) Oj divojko jabuko rumena; Prišal mi je sivi sokol; Aj, spravljalj se divojko; Rodila loza; Sadili smo tikvići. — B) Oj zelena mala dumbrava; Vrbniče nad morem; Hitala Mare; Mila mi majčice; Ive kosi; Porodil se i Kralj Nebeski. Kod emisije sudjeluju: Aleksandar Kolacio, Sušacanin član beogradske opere i Vjera Matetić, nastavnica pjevanja. Za zagrebačkom radiju davane su u prošlom mjesecu 2 Radetićeve aktove i to: dne 21. prosinca aktovka »Neobičan božićni dar«, a 30. prosinca »Tri kralja«. Glumili su članovi Zbora Matice hrvatskih kazališnih dobrovoljaca.

KONCERT PRELOVČEVIH SKLADB

Ljubljana. — 15. decembra pr. l. je priredilo pevsko društvo »Ljubljanski Zvon« v veliki filharmonični dvorani koncert Zorko Prelovčevih skladb. Koncert je bil zamišljen kot spominska svečanost za pokojnim pevovodjem in priznanim slovenskim skladateljem. Dvorana je bila popolnoma razprodana, kar dokazuje veliko priljubljenost pokojnika in njegovih skladb. Pred odrom je visela velika pokojnikova slika, čez njo pa je visela kita rdečih nageljnov. Spored, ki je obsegal 18 točk so izvajali trije solisti, društveni ženski, mešani in moški zbor. Vse točke so bile odlično izvajane. Poleg že znanih pesmi so bile sedaj prvokrat izvajane: Vaška bridkost, Pomlad in Nad mojim grobom. Izmed ostalih bi omenili še Ave Marijo in Očku moj je delavec, ki jo je izborno podal ženski zbor. Manjkal seveda ni tudi večno lepi Doberdob.

Koncert je bil umetniški užitek in pomembna spominska svečanost za velikim rojakom. Pokazal je njegovo veliko tvornost in velik pomen v slovenski pevski in glasbeni umetnosti. b

ČLANAK MIJE MIRKOVIĆA U »ARHIVU«

Dr. Mijo Mirković, sveučilišni profesor u Beogradu, poznati ekonomski pisac, napisao je u beogradskom časopisu »Arhiv« veoma zapažen članak »Vraćanje okuća u Hrvatskoj«. Članak raspravlja o uredbi za zaštitu seljačkog posjeda, koja je nedavno donesena u banovini Hrvatskoj. U članku je izneseno nekoliko vanredno zanimljivih konstatacija, koje su naišle na živ odjek u stručnim krugovima.

Osebne vesti

Za finičnega direktorja v Ljubljani je bil imenovan s kraljevim ukazom z dne 22. novembra 1939 dosedanjí šef občega odseka finične direkcije, naš rojak, Josip Moze-tizih. Novi direktor je po rodu iz Trsta. Studiral je v Ljubljani in na Dunaju. V finično službo je stopil 1. 1909 v Ljubljani. Med vojno in po zasedbi je služboval v Postojni. K imenovanju iskreno čestitamo. Z redom sv. Save V. razreda je bil odlikovan idrijski rojak Tone Bratuž, knjigovodja in šef računovodstva direkcije šum v Skoplju. Čestitamo!

PODLISTAK

Moja zadnja „Dobra ruka“

Po Kastavščine zatrla se j' utinut za raton čuda starih navad, ke su se obidovale ovako ob večeh godeh, ale blagdaneh.

Ma, hvala Bogu, još se ni posema se zatrla. Još je teh navad ke ljudi drže ako ne posensega, ale malomanj kod i nekada.

Stara j' užanca, stareja lego selo, da se od Božića do Trih Kralji, deli »Dobra ruka«.

»Dobra ruka« se zove saki on dar, kega ki dobi, ale drugemu da, ob božićneh blagdaneh, se do Trih Kralji.

Nekada j' uževala sestra bratu, ale frajarica frajaru za »dobru ruku« oplest zapesnice i natikače.

Zapesnice su noševali v zime za pestun, zato se tako i zovu. Namesto zapesnice neki mlaji reču »puls«.

Zapesnice su bile: sakidajne i bladanjske. Sakidajne su bile opletene od domaće preji, a nosili su jih delavni dan. Bladanjske — takove su mladići i dobili za »dobru ruku« — su bile opletene od kupovne, črljene, zelene, ale more vuni. Mogle su bit i mešane kolori.

Nosile su zapesnice i ženske. Bile su kako i muške samo su bile nekako fineje pletene, a na krajev su bili mići merličići od jednake vuni.

Ljudi su deli da zapesnice teple ruku za pestun, ale puls, pak kad ke puls gorkak, da j' lepo gorka i pest i sa ruka. Zapesnice su bile duge tako jenu kvartu,

a to je tuliko, kuliko se rastegne palac i kazalac. Ruku su pokrivala od one košćice za pestun do pod lakat.

Natikače su vunene muške kalceti, ne onako kratke kod kopice malo prek visokeh postoli, lego visoke do kolena. Natikače su uževali mladići onako navuč ale nataknut na brageše, zato se tako i zovu.

Natikače već nijedan ne nosi. V zime baš nose kopice ale vunene kalceti. Lego najveć se počeli nosit one male kupovne kalcetićini, ke su, kako stari ljudi reču, tanke ko da bi jih pavuk oplel.

A ni zapesnican ni već traga ni truska. Sad nedeljni dan mladići rukavice nose. Nekada jih je morda kada god nadel, ki j' bil pul soldati frajtar ale kapural. Ale se j' ponesal! Okol njega j' bil spot! Rugali su mu se ovako stariji: — Mo, ja znan da, ča se ov smrad drži, ča j' rukavica za kmeta?

Utinut pak Marčelji su bili rugljivi, lego su po pravice i dandanas. Nijenegani va sele kemu ne prišiju kakovu krpicu i sakemu su dali nekakovo ime.

Već trejsetak let ne pletevaju za »dobru ruku« puls ni natikače, ni sestri ni frajarice. Hći, ka j' oženjena prnese matere za »dobru ruku« facol i hljeb božićnega kruha s cizibun. Božićnega kruha j' dvoje sorti: pres cizibi, ki se s hranun ji i s cizibun ki j' za s kafon.

Dala j' nekada i gospodarica device i hljapu hljeb, da nesu matere za »dobru ruku«.

Nekada, dokle su bila ognjišća i nad njemi sušila, bil je se do Mladega leta jutro na sušileh tunbak z urehi i lešnjaki, ki su bili hranjeni za dobru ruku. Tunbak je od leskoveh oprt spleten.

Onako tond košić posema zaprt, samo ima ko da bi jena vratica.

Još prej zori na Novo Leto parićaju ljudi na stol košaricu ale rešeto aš konešćica bi bila premića, z urehi, lešnjaki, kostanjon, jabukami, suhemi smokvami, suhemi čišpani, mendulami, rožići mej ten ka naranča, bunboni va hartice i već kako ki premore.

Još rano, valje za sunčen zilazon, počnu deca se na trupci po sele pohajati. Samo onu kuću minu va koj je: ni bol, ni smrt, ni ka druga nevolja.

Kad deca pridu va kuću užanca j' da reču:

— Dobri van Božići, dobri blagdani mir i zdravlje
Dajte nan dobru ruku! —

Dece je ka redu prvi put, mići su još. Onako na kraj sela jih ni ne poznaju, pak jih pitaju: — Čigov si ti minji, čigova si ti minja. To si već velika da ti roki ne budu.

Kad se tako spoznaju gospodarica, al ki drugi, deli dobru ruku. Većen da punu pregršć to onako dve pesti skupa, a mićen da po jenu pest. Oni ne bi mogli torbu ponašat, da dobe sagde prgešć. Naranču dobi onako ki j' poslušnejši, kod na priliku Vlade, ki hodi sen va butigu.

Nekada su deca užala reć kad su dobila dobru ruku:

Hvala, Bog van donamesti da bite nan i k letu dali va većoj obilščine i miloste a va manjen grehe.

Kigod otrok nosil je onako na kitice od busola, ale od ružmarina jabuko i va nji zapićeni soldi, a se trefi da deca i ki solad dobe. Nekada j' bilo šćimano ki j'

va jabuke imel zapićen patakun, ale pak šesticu.

Deca su uževala po kućah dobru ruku pobirat tako do jene jedanaeste ure. Za polnen ni već bilo nijenegav videt s torbicun po sele.

Zvan se ni ni šlo. Ako se j' ko zmišlelo da bi šlo va drugo selo deca su mu zmerala:

— Lakomčina ti si prez krijanci. Ča nisi morda dosti nabral va našen sele?

Zato se j' malo ki posukolil, a po pravice ni bilo nijenemu ni trebe, da bi šal po dobru ruku va drugo selo. Svojbina, ka j' bila va drugen sele prnesla j' sama dobru ruku.

Otrok ki već ima jeno desetak let, a i mlaji, ako j' velikega zраста, ne gre po dobru ruku. Kad takov otrok prvi put na Mlado leto ustane doma nekako tužan je. Onako mu j' ko da bi žal, da ni i on još deca.

Si va kuće, kako da su vlih pul dobre ruke zapošćali, da već to ni prav otrok, kad ne gre z drugun decun po dobru ruku.

Novo leto j' dan, kega sa mića deca komać dočekaju. To j' od nekada bil dan dećeje radosti i veselja. To j' bil dan maleda naroda, dan — dećejega carstva.

Zato j' nekako sen žal otroka, ki se prvi put ferma da ne gre po dobru ruku. Takovemu otroku prnesu doma dobru ruku, susedi i svojbina. Aš deca, al ovako, al onako moraju volj ča dobit za dobru ruku. Nisu sa deca potrebna, lego užanca je, a deca su deca.

Kad san ja prvput »dobru ruku« po sele pobiral mogal san imet tako jeno četiri leta. Bil san onako droban, mići i mršav, čuda slabeji i manji lego moji vrsnjaci. Deli su da j' to zato, aš da san bil dvojak. (Nastavit će se)